

Aðalnámskrá grunnskóla
Íslenska sem annað tungumál

Tillögur

Menntamálaráðuneytið, febrúar 2006

Efnisyfirlit

Inngangur	5
Sérstaða barna með önnur móðurmál en íslensku	6
Nám og kennsla	8
Námsmat	9
Áfangamarkmið í íslensku sem öðru tungumáli	10
Þrep í námi.....	11
Lokamarkmið í íslensku sem öðru tungumáli	12
Áfangamarkmið í íslensku sem öðru tungumáli við lok 4. bekkjar	13
Áfangamarkmið 2	14
Áfangamarkmið í íslensku sem öðru tungumáli við lok 7. bekkjar	16
Áfangamarkmið í íslensku sem öðru tungumáli við lok 10. bekkjar	19

INNGANGUR

Íslenska sem annað tungumál er námsgrein fyrir nemendur sem hafa ekki nægilegt vald á íslensku til að geta stundað nám í íslenskum skólum til jafns við aðra nemendur. Þetta á jafnt við um nemendur af íslenskum og erlendum uppruna. Íslenska er efnismiðuð og kennd í gegnum aðrar námsgreinar.

Samkvæmt annarri grein laga um grunnskóla er hlutverk grunnskóla m.a. að haga störfum sínum í sem fyllstu samræmi við eðli og þarfir nemenda og stuðla að alhliða þroska, heilbrigði og menntun hvers og eins. Þessi lagagrein á líka við um nemendur sem hafa annað móðurmál en íslensku og stunda nám í íslenskum skólum.

Kveðið er á um í reglugerð að allir nemendur í grunnskólum er hafa annað móðurmál en íslensku og hafa fasta búsetu hér á landi eigi rétt á sérstakri kennslu í íslensku. Skólanefnd þess skóla, sem slíkur nemandi stundar nám í, skal sjá til þess að hann fái þá kennslu í íslensku sem skólastjóri og sérfræðipjónusta skóla telur þörf á meðan hann stundar þar nám samkvæmt námskrá. Framkvæmd og eðli slíkrar kennslu í íslensku tekur einnig mið af alþjóðlegum sáttmálum sem Ísland er aðili að, s.s. barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna, 29. gr., sem segir að menntun allra barna skuli stuðla að því að móta virðingu fyrir foreldrum barnsins, menningararfleifð þess, tungu og gildismati, þjóðernislegum gildum þess lands sem það býr í og þess lands er það kann að vera upprunið frá og fyrir öðrum menningarháttum sem frábrugðnir eru menningu þess sjálfs.

Með vísun til reglugerðar geta þeir sem hafa annað móðurmál en íslensku fengið kennslu í og á móðurmáli sínu í samráði við forráðamenn með samþykki viðkomandi sveitarstjórnar. Með kennslunni skal stefnt að virku tvítyngi þessara nemenda enda er góð kunnátta í móðurmáli undirstaða góðrar færni í seinna máli.

Með kennslu í íslensku sem öðru tungumáli er stefnt að því að nemendur verði hæfir til að taka fullan þátt í íslensku samfélagi sem tvítyngdir einstaklingar með rætur og innsæi í tvo eða fleiri menningarheima og auðgi með því íslenskt mannlíf. Mark-miðin fela í sér að íslenska sem annað tungumál sé lykill að

- íslensku skólastarfi
- íslensku samfélagi
- virku tvítyngi
- tveimur menningarheimum

Námsgreinin íslenska sem annað tungumál er meira en tungumálakennsla. Saman fara markmið þar sem leitast er við að þjálfar nemendur í íslensku máli og menningarfærni, viðhalda og þróa þekkingargrunn og læsi og örva námsgetu og námstækni og stuðla að félagslegri vellíðan nemandans. Með því að huga að öllum þáttum þroska barnsins eru minni líkur á að nemandi með annað móðurmál verði á eftir í náminu meðan hann leitast við að læra íslenskt mál og

öðlast menningarfærni. Með því að taka mið af þessum markmiðum samhliða markmiðum annarra námsgreina verður kennslan markvissari og betur er hugað að öllum þáttum sem áhrif hafa á framvindu í námi barna sem læra á öðru máli en móðurmálinu.

Markmiðunum má ná með því að

- greina stöðu og þarfir einstakra nemenda áður en námsáætlun er gerð
- stuðla að viðhaldi móðurmáls
- brúa bil milli móðurmáls og menningar annars vegar og íslensks máls og menningar hins vegar
- þjálfra markvisst mál sem tengist skólastarfi
- huga að menningar- og námslegum forsendum sem liggja að baki góðri námsframvindu
- stuðla að áframhaldandi þróun námsþroska og eflingu læsis með sérstakri áherslu á lesskilning
- byggja á þekkingu og undirstöðu sem fyrir er í einstökum námsgreinum og því er nauðsynlegt að athuga hvort þekkingargrunnur sé sambærilegur og hjá öðrum nemendum
- gera lokamarkmið allra annarra námsgreina að lokamarkmiðum íslensku sem annars tungumáls
- leggja áherslu á að nemendur öðlist sambærilega þekkingu og jafnaldrar þeirra samtímis því sem þeir læra íslensku, m.a. með því að laga allt námsefni að námsgetu og málfærni hvers einstaklings hverju sinni

Sérstaða barna með önnur móðurmál en íslensku

Nemendur með annað móðurmál en íslensku hafa ólíkan menningarlegan, mállegan og námslegan bakgrunn. Þessir nemendur hafa því misjafnar forsendur til að takast á við nám í íslenskum skólum. Þeir koma í skólann með mismikla undirstöðu í íslensku, eigin móðurmáli, læsi og námi og eru misjafnlega í stakk búnir til að takast á við almennt nám. Þess vegna þarf strax við skráningu að spyrja um kunnáttu í íslensku og öðrum tungumálum.

Kennsla í íslensku sem öðru tungumáli þarf að taka mið af stöðu nemenda í námi og þeirri staðreynd að málleg og menningarleg reynsla þeirra og þekking er önnur en nemenda sem hafa alist upp í íslenskri menningu. Íslenska sem annað tungumál felur því í sér þjálfun í íslensku og þátttöku í íslenskri menningu, viðhald læsis og þekkingar í öllum námsgreinum og eflingu námsþroska. Íslenska sem annað tungumál er því í eðli sínu námsgrein sem nær yfir allt skólastarfið.

Viðfangsefni íslenskukennslunnar eru samræmd og samhæfð öllum öðrum námsgreinum. Allir kennarar verða því íslenskukennarar og allir kennarar í íslensku sem öðru tungumáli stuðla að því að markmiðum annarra námsgreina verði náð. Markmiðin lúta því ekki

eingöngu að íslenskukennslu, heldur tengjast þau þekkingar-, færni-, viðhorfa- og sköpunarmarkmiðum annarra námsgreina og skólstarfinu í heild.

Með kennslunni þarf að brúa bilið milli málþroska í móðurmáli og íslensku. Málumhverfi barns hefur mikil áhrif á máltöku, hvort sem um er að ræða móðurmál eða seinna mál. Traust undirstaða í móðurmáli er forsenda færni í seinni málum. Börn virðast hafa sérstakan hæfileika til máltöku fram á unglingsárin. Fram að þeim aldri eru börn að treysta málfærni í móðurmáli og víkka hana m.a. með því að læra að lesa og skrifa. Ef börn skipta um málumhverfi á viðkvæmu máltökuskeiði er farsælast að þróun móðurmáls haldi áfram og að seinna málinu sé bætt við, þ.e. að stuðlað sé að viðbótarmáli og virku tvítýngi en ekki málskiptum. Ef móðurmáli er ekki haldið við er hættu á að tjáning og samskipti milli foreldra og barna geti orðið takmörkuð og að slíkt hafi neikvæð áhrif á þróun læsis og málfærni á seinna máli.

Tvítýngi hefur jákvæð áhrif á vitsmunaprofna þegar báðum tungumálunum er viðhaldið. Reynsla barna hefur áhrif á uppbyggingu vitsmunaprofna sem aftur hefur áhrif á þróun námsgetu. Börn, sem alast upp við tvö tungumál samtímis eða læra nýtt tungumál á grunnskólaaldri og viðhalda jafnframt móðurmálinu, lestri, ritun, tali o.s.frv., eru vel í stakk búin til að takast á við nám á hvoru máli um sig.

Samkvæmt barnasáttmála Sameinuðu þjóðanna eiga öll börn rétt á að viðhalda móðurmáli sínu þrátt fyrir flutning frá heimalandi. Með því að styrkja móðurmálskunnáttu innan eða utan skólans er stuðlað að jafnrétti til náms fyrir alla nemendur. Foreldrar skulu hvattir til að viðhalda móðurmálinu á heimilum en í skólum má aðstoða nemendur við að styðja hver annan og nýta kosti bókasafna, fjarkennslu og Netsins til að nálgast efni á móðurmálinu og efla samskipti við nemendur með sama menningar- og tungumálagrunn. Þá má gefa nemendum með annað móðurmál kost á að nema móðurmálið sem valnám.

Skýringar

Móðurmál: Með móðurmáli er átt við það tungumál sem barnið lærir fyrst, er því tamast og talað er á heimili þess, stundum aðeins af öðru foreldri.

Tvítýngi: Nemandi er tvítýngdur ef hann hefur færni í tveimur tungumálum. Hér er þó sérstaklega átt við nemendur sem stunda nám í skólum á öðru máli en móðurmálinu. Fæstir eru jafnvígir á bæði málin og getur þar munað miklu.

Virkt tvítýngi: Með virku tvítýngi er átt við það að nota tvö tungumál í daglegu lífi og lifa í tveimur menningarheimum, t.d. getur annað málið verið notað heima en hitt í skólanum og meðal félag.

NÁM OG KENNSLA

Hver skóli skal móta sér áætlun um innritun og móttöku tvítyngdra barna og fjölmennningarlega kennslu. Skólar þurfa við innritun og móttöku nemenda að gera sér grein fyrir bakgrunni nemenda, þar með talið skal spurt um færni nemenda í móðurmáli og öðrum tungumálum á þar til gerðu eyðublaði.

Nemendur eiga að geta farið beint í heimaskóla og fengið þar viðeigandi stuðning í samræmi við aðalnámskrá grunnskóla og móttökuáætlun skólans. Einnig er sveitarfélögum heimilt að skipuleggja sérstakar móttökudeildir við grunnskóla fyrir nemendur af erlendum uppruna og skal við það miðað að nemendur stundi þar nám að hámarki í eitt skólaár í samræmi við óskir foreldra.

Í móttökuáætlunum sem er hluti af skólanámskrá skal m.a. fjalla um eftirtalin atriði:

- Upplýsingagjöf fyrir foreldra um skólastarfið, þjónustu skólans, samskipti við skólann og reglur skólans.
- Upplýsingaöflun skólans um bakgrunn nemenda og aðstæður foreldra.
- Upplýsingagjöf til nemenda og foreldra um starfshætti skólans
- Upplýsingagjöf til nemenda og foreldra um starfsemi í skólanum utan lögbundinnar kennslu, s.s. félags- og tómstundastarf, lengda viðveru og íþrótt- og æslulýðsstarfsemi í grenndarsamfélaginu.
- Samvinnu kennara og/ eða móttökuteymis í skólanum.
- Með hvaða hætti skólinn hyggst hvetja foreldra til að styðja við nám nemenda og þróa og viðhalda eigin móðurmáli nemenda.
- Samstarf heimila og skóla, foreldraviðtöl og fundi
- Leiðsögn um skólann, kynningu á skólahúsnæði og umhverfi
- Hvernig upplýsingum um nemendann er haldið til haga, t.d. í nemendamöppu.
- Mat á þörf á túlkþjónustu

Dæmi um einstaklingsáætlun

Markmið í íslensku sem öðru tungumáli

- Orðaforði
- Tal
- Hlustun/skilningur
- Lestur
- Ritun
- Málfræði og málnotkun
- Námstækni
- Læsi
- Gagnrýnin hugsun
- Menningarfærni

- Félagsleg aðlögun
- og eins og við á
- Markmið námsgreinar 1
- Markmið námsgreinar 2

Hluti af einstaklingsnámskrá nemanda með annað móðurmál snýr að markmiðum þeirra námsgreina sem hann leggur stund á hverju sinni. Nemendur með annað móðurmál en íslensku skulu fylgja jafnöldrum sínum í öllum námsgreinum eins og unnt er. Hafa ber samstarf við umsjónarkennara um greiningu á hvað nemandinn kann fyrir og hvað megi búast við að nemandi geti skilið af því efni sem fyrir hann er lagt. Til þess að fá upplýsingar um þekkingargrunn nemenda í ýmsum námsgreinum gæti þurft að fá aðstoð tólks svo að skipuleggja megi kennsluna með markvissum hætti.

Námsefnið skal vera í samræmi við þroska, málfærni og leshæfni nemandans og ávallt samhæft náms- og þekkingarkröfum námsgreina hvers skólastigs. Námsefni einstakra námsgreina verður því að aðlaga og nota sem inntak og efni í íslenskukennslu. Þó ber þess að gæta að aðlögun sé í samræmi við málfærni og að hún minnki stöðugt eftir því sem málfærni nemandans eykst. Námsefni í öllum námsgreinum má laga að málfærni nemenda með annað móðurmál en íslensku á eftirfarandi vegu, t.d. að

- skýra markmið kennslunnar
- tengja nýtt efni fyrri reynslu nemenda eins og unnt er
- gera greinarmun á aðalatriðum og aukaatriðum í námsefni
- undirbúa nemendur undir lestur, m.a. með forkennslu valins orðaforða, flokkun og getgátum til að auðvelda skilning
- draga saman og draga út meginatriði á einföldu máli fyrir og eftir kennslu
- ganga úr skugga um að nemendur skilji og greini texta og tengi skilning við eigin reynslu og annarra.

Kennsluhættir skulu fela í sér aðlögum kennslu að fjölbreyttum nemendahópi þar sem allir nemendur, íslenskir og erlendir, hafa jafnan aðgang að náminu. Kennarar beiti samvinnunáms- og nemendamíðuðum aðferðum sem miðast að því að allir nemendur verði virkir í eigin námi. Fjölmenningarlegir kennsluhættir kalla á stöðuga endurskoðun eftir því sem nemendahópurinn breytist.

NÁMSMAT

Markmið námsmats í íslensku fyrir tvítyngda nemendur eru margþætt. Eins og annað námsmat verður það að vera greinandi, upplýsandi, leiðbeinandi og hvetjandi og í samræmi við námsefnið og verkefnin sem nemandinn hefur fengist við í kennslustundum. Nemandi sem ekki hefur íslensku að móðurmáli á að ná markmiðum námsgreina samkvæmt Aðalnámskrá og því verður að meta

framvindu hans í námsgreinunum. Slíkt mat kemur því aðeins að gagni sé tekið tillit til færni nemandans í íslensku. Til viðbótar verður kennarinn að meta framfarir nemandans í íslensku máli. Á yngri stigum er áhersla á mat á málþroska, orðaforða og læsi auk námsgreina. Á miðstigi er áhersla á orðaforða, lesskilning, framburð og námsgreinar og á efsta stigi er áhersla á færni í rituðum og töluðum tjáskiptum, orðaforða og á námsgreinar. Skal m.a.

- greina alhliða undirstöðu nemenda í íslensku, móðurmáli, læsi, námstækni og námsgreinum áður en farið er af stað með kennslu – þekking getur verið meiri eða minni en virðist við fyrstu sýn
- gera greinarmun á mállegri stöðu og stöðu í námsgrein
- meta framvindu í móðurmáli (ef við á), íslensku, læsi, námstækni og í einstökum námsgreinum í samræmi við markmið kennslu
- meta hvenær sérstakra aðstoðar er ekki lengur þörf
- gera greinarmun á mati á málfærni og mati á þekkingu á málfræðireglum og skal hið fyrra metið sem hluti af íslensku sem öðru máli en hið síðara sem hluti markmiða í íslensku
- forðast að gera þekkingu nemanda á formbyggingu íslenskrar tungu að adalatriði í kennslu og mati.

Matsaðferðir sem hafa reynst vel í kennslu nemenda með annað móðurmál:

- símat
- mat á því hvernig nemendum gengur að fara eftir leiðbeiningum, sýna, myndskreyta, lýsa, skrifa og gera tilraunir
- mat á verkefnum nemenda, sem haldið er til haga í sérstökum verkmöppum, gefur gott yfirlit yfir framfarir og árangur nemenda
- mat á dagbókum nemenda.

Tvítyngdir nemendur og námsmat í öllum námsgreinum:

- eðlilegt er að nemendur með takmarkaða íslenskukunnáttu fái lengri tíma til að leysa prófverkefni
- stundum er nauðsynlegt að leyfa notkun orðabóka í prófum
- gera skal skýran greinarmun á kunnáttu í íslensku og kunnáttu í námsgreinum og gæti því þurft að laga prófspurningar og leiðbeiningar að íslenskukunnáttu nemenda eða skýra þær sérstaklega í prófum.

Mikilvægt er að gera greinarmun á innihaldi og máli. Nemandinn getur vitað svarið þó að hann hafi ekki nægilega færni til að skilja spurninguna. Því þarf oft að aðstoða nemanda með annað móðurmál við að skilja til hvers er ætlast af honum í prófum og mati almennt.

ÁFANGAMARKMIÐ Í ÍSLENSKU SEM ÖÐRU TUNGUMÁLI

Áfangamarkmiðunum er skipt í þrjú aldurssvið eins og markmiðum annarra námsgreina, þ.e. fyrir 1.-4. bekk, 5.-7. bekk og 8.-10. bekk.

Innan hvers áfanga eru tvenns konar áfangamarkmið: *áfangamarkmið 1* greina frá því hvað nemendur eiga að kunna í almennu máli og menningarfærni að loknum hverjum áfanga en *áfangamarkmið 2* lýsa þeirri skólamálfærni í öllum námsgreinum sem stefnt er að.

Áfangamarkmiðin eru að innihaldi mjög lík á öllum skólastigum en eru aðlöguð aldri, þroska, þekkingu, kunnáttu og áhuga á hverju aldurstigi og eiga að tryggja velgengni í námi í íslenskum skólum.

Markmið íslensku fyrir nemendur með annað móðurmál en íslensku eru annars eðlis en markmið annarra námsgreina þar sem námsgreinin nær í raun til allra námsgreina. Nemendurnir geta hafið nám í íslenskum skólum á hvaða námstigi sem er með mjög mismunandi íslenskukunnáttu og almennan menntunarbakgrunn. Nemendur með annað móðurmál en íslensku, sem koma t.d. í 5. bekk, geta verið á undan eða eftir í ýmsum námsgreinum, læsi og námsþroska en að auki með mjög mismunandi íslenskukunnáttu. Innan áfangamarkmiðanna þrennra eru því markmið sem lýsa hversu mikilli færni í íslensku máli og menningu, námsgreinum, læsi, námstækni o.s.frv. nemendur eiga að geta náð á hverju aldurstigi. Markmiðin byggjast á þeirri staðreynd að nemendur geta hætt í íslensku sem öðru tungumáli þegar markmiðunum er náð hvenær sem er á skólaferlinum en miðast ekki endilega við lok grunnskóla. Það getur tekið nemendur með annað móðurmál allt að 7 árum að ná skólamálfærni til jafns við íslenskumælandi nemendur.

Prep í námi

Skipulag íslensku sem annars tungumáls á einstökum skólastigum grunnskóla tekur mið af aldri, þroska og þörfum nemenda á hverju stigi, þ.e. í 1.-4. bekk, 5.-7. bekk og 8.-10. bekk. Áföngunum er skipt niður í þrep sem miðast við kunnáttu í íslensku, þ.e. í fyrsta lagi miðað við byrjendur, svo lengra komna, lengst komna og loks svonefnda brú yfir í almennt nám. Nemendur geta verið staddir á ýmsum þrepum á hverju skólastigi óháð aldri og almennum þroska. Prepin miðast við hvað nemandi, sem kemur í íslenskan skóla innan hvers áfanga, þarf að kunna sem byrjandi, lengra kominn o.s.frv. Áfangamarkmið allra námsgreina, þar á meðal í íslensku sem öðru tungumáli, má síðan laga að málfærni hvers hóps eða einstaklings.

Byrjendur

- Nemendur, sem hafa litla eða enga kunnáttu í íslensku, eru skilgreindir sem byrjendur.
- Á þessu stigi eru samskipti mjög takmörkuð og aðeins með hjálp látbragðs, sýnikennslu og mynda.
- Eftir því sem skilningur eykst fara nemendur að endurtaka og nota einstök orð og orðatiltæki til að tjá sig.
- Skilningur fæst með hjálp mynda og þýðinga yfir á móðurmálið.

- Nemendur geta byrjað að skrifa orð og stuttar setningar sem oftast bera mikinn keim af móðurmáli, bæði hvað varðar málfræði, framburð og textameðferð.
- Setningarnar eru mjög einfaldaðar (kyn- og fallendingum oftast sleppt o.s.frv.).
- Nemendur eru mjög misfljótir að geta tjáð sig og er langur "þögull tími" eðlilegur hluti af máltökuferli margra barna.

Lengra komnir

- Nemandi skilur flóknara mál með útskýringum og endurtekningum.
- Orðaforði og málnotkun eykst, sérstaklega föst orðatiltæki sem notuð eru oft í daglegu lífi.
- Nemendur geta notað íslensku sér til framdráttar í dagsins önn en geta ekki tjáð allt sem þeim liggur á hjarta vegna takmarkaðs orðaforða og málfræði.
- Málnotkun vîkur þó nokkuð málfræðilega frá viðurkenndri málnotkun.
- Nemendur eiga erfitt með að skilja skólamál og skilja texta námsbóka.
- Skilningur er mismunandi eftir bakgrunnsþekkingu og lestrarkunnáttu.
- Ritun einkennist af móðurmálinu og takmarkaðri málfræði.

Lengst komnir

- Nemendur geta bjargað sér á almennu, daglegu máli.
- Yngri börn geta talað nokkurn veginn hreimlaust.
- Málið er einfalt en nokkurn veginn villulaust.
- Nemendur eiga enn erfitt með að skilja langa texta sem þeir virðast lesa auðveldlega og talað mál sem slitið er úr samhengi og fjallar um huglæg efni.
- Sjaldgæf orð og orðasambönd, máltæki, huglæg hugtök og textar úr samhengi vefjast fyrir þeim, svo og flókin setningaskipan.
- Ritun nálgast markmálið, þó með einhverjum villum.

Brú yfir í almennt nám

- Nemendur skilja skólamál og texta, auka orðaforða jafnt og þétt og málnotkun á töluðu og rituðu máli nálgast málkunnáttu jafnaltra.
- Nemendur kunna nóg í íslensku til að auka málfærni upp á eigin spýtur og geta leiðrétt sig eins og við á.

Lokamarkmið í íslensku sem öðru tungumáli

Í almennum hluta aðalnámskrár kemur fram að eðli lokamarkmiða sé að gefa heildarsýn yfir stefnu í einstökum námsgreinum sem kenndar eru í grunnskóla. Lokamarkmið í íslensku sem öðru máli eru í

meginatriðum þau sömu og fyrir íslensku almennt en tilgreina einnig almennan tilgang námsins. Áfangamarkmiðin fylgja svo í kjölfarið þar sem fram kemur útfærsla á einstökum skólastigum og þrepum miðað við kunnáttu og getu nemenda. Markmiðin eru leiðarvísir í öllu skólastarfi og liggja til grundvallar skólanámskrágerð, áætlunum um nám og kennslu og námsmat. Markmiðin eru einnig grundvöllur undir mat á gæðum skólastarfs.

Nemendur

- verði færir um að skilja og nota íslenskt mál og viðeigandi málsnið
- geti tjáð skoðanir sínar, hugmyndir og tilfinningar á skýru, töluðu og rituðu máli í samræmi við íslenska málhefð
- geti skilið skoðanir annarra á sama hátt og tekið með fullri reisn þátt í íslensku félags- og menningarlífi
- geti stundað nám í íslenskum grunnskólum og tekið þátt í íslensku samfélagi
- öðlist munnlega og skriflega færni í íslensku sem gerir þeim kleift að stunda nám við eðlilega framvindu til jafns við jafnaldra sína
- öðlist þekkingu á málhefðum íslenskra skóla, þ.e. skilji kennslu, leiðbeiningar, sérstakan orðaforða og stíl einstakra námsgreina
- öðlist þann námsþroska sem er undirstaða eðlilegrar námsframvindu
- fái nægilega þekkingu í námsgreinum til að geta fylgt jafnöldrum í námi
- geti tekið þátt í að skapa þann sameiginlega reynsluheim sem íslenskur skóli byggist á
- læri að þekkja og skilja sjálfa sig sem tvítyngda einstaklinga, félagsverur, samfélagsþegna og heimsborgara með rætur í tveimur menningarheimum

Áfangamarkmið í íslensku sem öðru tungumáli við lok 4. bekkjar

Á þessu aldursstigi læra flest börn daglegt mál fái þau næg tækfæri til að nota málið og leika sér með það. Markmið náms og kennslu á þessu stigi eru að veita nemendum tækifæri til málnotkunar en aðaláhersla á að vera á læsi, eflingu námsþroska og námstækni. Á þessu stigi er mikilvægt að fella markmið í íslensku sem öðru tungumáli saman við markmið í íslensku eins og unnt er.

Áfangamarkmið 1

Mál- og menningarfærni

Við lok 4. námsárs á nemandi að

- geta notað íslenskt mál og menningarfærni sér til framdráttar í samskiptum við aðra í samræmi við aldur og þroska, m.a. að

- nota íslensku til að tjá hug sinn og þarfir í töluðu og rituðu máli og skilja aðra
- nota íslensku til að taka þátt í samræðum og leikjum og taka tillit til viðmælanda
- hafa þroskað með sér menningarfærni sem auðveldar samskipti við önnur börn og fullorðna
- geta lesið einfalda texta sér til gagns og ánægju og tjáð sig um þá í töluðu og rituðu máli í samræmi við íslenskar málvenjur, aldur og þroska
- notað málvenjur og málhegðun í daglegum samskiptum við börn og fullorðna
- náð athygli viðmælanda og byrjað og lokið samtölum
- tekið þátt í leik og skólastarfi, m.a. með því að ná athygli og fá leyfi til að taka þátt
- heilsað og kvatt og látið í ljós þakklæti á viðeigandi hátt eftir aðstæðum
- áttað sig á íslenskum kurteisisvenjum
- spurt og beðið um útskýringar
- gefið upplýsingar um sjálfan sig og fjölskyldu
- hlustað á, skilið, lesið, skoðað, lýst og brugðist við bókum, myndum, kvikmyndum, ljóðum og söngvum við hæfi barna
- fengið og gefið samþykki og leyfi
- lýst atvikum, áhuga og hugmyndum sem tengjast sérstökum viðfangsefnum
- spurt um og fengið útskýringu á orðum og orðatiltækjum
- notað samhengi í máli til að auka skilning
- notað málvenjur við réttar aðstæður (formlegt og óformlegt mál, talað og ritað mál)
- brugðist rétt við hrósi, gagnrýni, kveðjum og boðum
- greitt úr vandamálum, misskilningi og ágreiningi miðað við þroska
- notað orðatiltæki og götumál við réttar aðstæður
- áttað sig á hvaða umræðuefni eiga við hverju sinni
- notað viðeigandi raddhæð og látbragð, s.s. augntillit og fjarlægð frá viðmælanda

Áfangamarkmið 2

Skólamál og námsfærni

- Nemandi geti notað íslensku til að stunda nám til jafns við jafnaldra í öllu skólastarfi, m.a. að
- geta skilið tjáskipti í kennslustund, s.s. fyrirmæli og leiðbeiningar kennara og samskipti nemenda og kennara
  - geta tjáð eigin hugmyndir og tekið virkan þátt í skólastarfi

- geta aukið leshraða og lesskilning í samræmi við aldur og þroska
- geta aflað sér þekkingar, skoðað og skilið orðaforða og stíl námsgreina og tjáð sig um það bæði á töluðu og rituðu máli
- hafa eflt gagnrýna hugsun og eigin námsþroska
- geta nýtt upplýsingatækni í tengslum við lestur og ritun

Tal, hlustun og skilningur

- borið fram íslenskt mál án áberandi áhrifa frá móðurmáli
- tekið þátt í umræðum um námsefni á viðeigandi hátt, m.a. með því að nota eigin reynslu til að auðga umræðuna
- farið eftir munnlegum og skriflegum leiðbeiningum
- spurt og svarað spurningum sem tengjast einstökum námsgreinum og skólastarfi almennt
- beðið um skýringu, aðstoð og endurtekningu
- lýst atvikum, persónum og hlutum
- skilið og endursagt atburðarás sögu, röð atvika og verkþátta
- gert sér grein fyrir aðalatriðum í munnlegum og skriflegum frásögnum
- látið í ljós skilning með myndum

Lestur og ritun

- notað íslenskt stafróf og áttað sig á íslenskum ritstíl námsgagna og sögubóka
- áttað sig á samhengi til að túlka texta og talað mál
- skráð athugasemdir og tekið nótur
- notað íslenskan ritstíl
- skrifað og lesið stiklutexta
- tekið þátt í hóplestri
- tengt tölur, orð og myndir við texta
- rýnt í og spáð fyrir um atburði í textum

Námsgreinar

- notað og skilið orð og hugtök sem tengjast einstökum námsgreinum
- tengt nýjar upplýsingar fyrri þekkingu

Námstækni og gagnrýnin hugsun

- fundið gögn og upplýsingar, t.d. á bókasafni, á tölvu og með viðtölum, til að ljúka verkefni
- tekið þátt í hópvinnu og/eða paravinnu
- byrjað, viðhaldið og lokið samvinnu og samskiptum í lausn verkefna
- tengt hugmyndir annarra við eigin hugmyndir
- rökstutt mál sitt

- greint, skýrt og flokkað upplýsingar
- aflað upplýsinga og úrlausna hjá kennurum og félögum, kunnugum og ókunnugum
- greint aðalatriði frá aukaatriðum í tal- og ritmáli
- áttað sig á söguþræði og persónum í sögum
- nýtt sér þekkingu og athafnir annarra og tengt og aðlagð eigin þekkingu og athafnir
- metið eigin framvindu, mál og hegðun
- tengt ritað mál orðum og tölum
- flokkað, raðað og borið saman hluti eftir lit, formi, stærð og einkennum
- valið bestu aðferðina við lausn einstakra verkefna
- skoðað atriði frá ýmsum hliðum til að dýpka skilning.

Áfangamarkmið í íslensku sem öðru tungumáli við lok 7. bekkjar

- Mikilvægt er að staða nemanda í læsi og einstökum námsgreinum sé greind við komuna í skólann. Með góðri yfirsýn yfir stöðu nemandans aukast líkur á því að sú þekking, sem við bætist, tengist á raunhæfan hátt fyrra námi og komi honum því að gagni. Á þessu stigi er mikilvægt að huga sérstaklega að framburði, lestrarfærni, eflingu námsþroska og menningarfærni og að kenna undirstöðuatriði og orðaforða einstakra námsgreina. Námsfærni íslensku sem annars tungumáls er því að stofni til námsefni annarra námsgreina sem lagað er að íslenskukunnáttu nemenda. Íslenska er því að mestu kennd í gegnum aðrar námsgreinar.

Áfangamarkmið 1

Mál og menningarfærni

Við lok 7. námsárs á nemandi að

- geta notað íslenskt mál og menningarfærni sér til framdráttar í samskiptum við aðra, m.a. að
  - geta notað íslensku til að tjá hug sinn og þarfir í töluðu og rituðu máli og til að skilja aðra
  - geta notað íslensku til að tjá hug sinn til að taka þátt í umræðum og félags- og menningarlífi
  - hafa þroskað með sér menningarfærni sem auðveldar samskipti við fólk af báðum kynjum á mismunandi aldri
  - geta lesið texta sér til gagns og ánægju og tjáð sig um þá í töluðu og rituðu máli í samræmi við íslenskar málvenjur
  - geta notað viðeigandi málsnið við réttar aðstæður, bæði formlegt og óformlegt mál, talað og ritað
- borið fram íslensk máhljóð og hljóðasambönd og notað íslenskar áherslur og hrynjandi í samræðum og ýmiss konar upplestri
- heilsað og kvatt, látið í ljós þakklæti

- náð athygli viðmælenda á viðeigandi hátt
- spurt og beðið um útskýringar á skoðunum og vilja jafnaldra og annarra
- gefið upplýsingar og lýst bókum, myndum, kvikmyndum, athöfnum og áhugamálum
- tjáð líðan og þarfir og persónulega reynslu í rituðu og töluðu máli, t.d. í dagbók og með bréfum
- fundið og skilið upplýsingar sem tengjast þátttöku í félagslífi og íþróttum
- notað rétt mál við réttar aðstæður, bæði formlegt og óformlegt, talað og ritað
- notað málvenjur og málhegðun í algengum samskiptum ungmenna og fullorðinna, karla og kvenna
- samið um lausnir og greitt úr vandamálum, misskilningi og ágreiningi í samræmi við aldur og þroska
- leitað að útskýringum í orðabókum, hjá félögum og kennurum
- byrjað og lokið samtölum, heilsað og kvatt, sýnt kurteisi
- tjáð vilja og ætlun
- brugðist rétt við hrósi, gagnrýni, kveðjum og boðum
- lýst atvikum og hugmyndum og persónum, kvikmyndum og áhugamálum
- prófað, þjálfað og leikið sér með málið með því að herma eftir, með endurtekningu og endursögn
- notað samhengi til að auðvelda skilning
- notað orðatiltæki og slanguryrði á viðeigandi hátt.

Áfangamarkmið 2

Skólamál og námsfærni

Nemandi geti notað íslensku til að stunda nám til jafns við jafnaldra í öllu skólstarfi, m.a. að

- geta skilið tjáskipti í kennslustund, s.s. fyrirmæli og leiðbeiningar kennara og samskipti nemenda og kennara
- geta tjáð eigin hugmyndir og tekið virkan þátt í skólstarfi
- geta aukið leshraða og lesskilning á námsefni í samræmi við aldur og þroska
- geta aflað sér þekkingar, skoðað og skilið orðaforða og stíl námsgreina og tjáð sig um það bæði á töluðu og rituðu máli og geta nýtt sér þá þekkingu
- hafa eflt gagnrýna hugsun og eigin námsþroska
- geta nýtt upplýsingatækni sér til framdráttar í námi

Tal, hlustun og skilningur

- borið fram íslenskt mál án áberandi áhrifa frá móðurmáli

- tekið þátt í umræðum um námsefni á viðeigandi hátt, m.a. með því að nota eigin reynslu til að auðga umræðuna
- farið eftir munnlegum og skriflegum leiðbeiningum
- spurt og svarað spurningum sem tengjast einstökum námsgreinum og skólastarfi almennt
- beðið um og gefið skýringu og aðstoð á viðeigandi hátt
- lýst atvikum, persónum og hlutum
- skilið og endursagt atburðarás sögu, röð atvika og verkþátta
- gert sér grein fyrir aðalatriðum í munnlegum og skriflegum frásögnum

Lestur og ritun

- notað efnisyfirlit, kaflaheiti, undirtitla og inngang til að auka skilning
- nýtt sér yfirlitslestur
- notað íslenskt stafróf og áttað sig á íslenskum ritstíl námsgagna og sögubóka
- skráð athugasemdir og tekið nótur
- notað mismunandi ritstíl
- skrifað og lesið stiklutexta
- rýnt í texta og áttað sig á samhengi og atburðarás
- prófarkalesið og endurskrifað eigin texta
- skrifað bréf og nýtt sér tölvusamskipti, bæði formlega og óformlega

Námsgreinar

- notað textaeinkenni og orðaforða sem tengist einstökum námsgreinum og skilið hann
- notað og sýnt kunnáttu og leikni í töluðu og rituðu máli í tengslum við einstakar námsgreinar
- tengt nýjar upplýsingar fyrri þekkingu

Námstækni og gagnrýnin hugsun

- fært rök fyrir máli sínu, sannfært og metið eigin hugmyndir og annarra
- greint, skýrt, dregið saman og flokkað upplýsingar
- greint aðalatriði frá aukaatriðum
- notað orðabækur, alfræðibækur, efni í gagnabönkum og á Netinu og annað efni til verkefnavinnu og upplýsingaöflunar
- tekið þátt í skólastarfi hvort sem er í hópvinnu eða paravinnu
- byrjað, viðhaldið og lokið samvinnu og samskiptum í lausn verkefna
- tekið á náminu með viðeigandi hætti og áttað sig á mikilvægi námstækni

- o tekið glósur og endursagt, m.a. innihald bóka, frásagna og kvikmynda
- o rannsakað og dregið saman, skilgreint efni og dregið ályktanir
- o gert útdrátt, lista, myndrit og töflur
- o borið saman og tengt hugmyndir annarra við eigin hugmyndir
- o nýtt sér þekkingu og athafnir annarra og tengt og aðlagð eigin þekkingu og athafnir
- o metið eigin framvindu, mál og hegðun
- o valið bestu aðferðina við lausn einstakra verkefna
- o skoðað atriði frá ýmsum hliðum til að dýpka skilning
- o notað Netið til að afla sér upplýsinga
- o beðið um aðstoð frá félögum og kennurum
- o metið eigin framvindu í námi, mál og menningarfærni.

Áfangamarkmið í íslensku sem öðru tungumáli við lok 10. bekkjar

Nemendur, sem koma í íslenska skóla á þessu aldursstigi og hafa notið eðlilegrar skólagöngu og eru vel læsir, flytja þá færni milli tungumála. Á þessu stigi ber að leggja megináherslu á framburð, orðaforða og kunnáttu í námsgreinum, námstækni og öflun upplýsinga. Við lok grunnskóla ber að huga sérstaklega að námsráðgjöf þar sem unglingar með annað móðurmál en íslensku þekkja ekki valkosti íslenska skólakerfisins með sama hætti og íslenskir jafnaldrar.

Áfangamarkmið 1

Mál- og menningarfærni

Nemandi geti

- o notað íslenskt mál og menningarfærni sér til framdráttar í samskiptum við aðra, m.a. að
  - o geta notað íslensku til að tjá hug sinn og þarfir í töluðu og rituðu máli og skilja aðra
  - o geta notað mál sem hæfir stað og stund og tekur tillit til viðmælenda
- o borið fram íslensk mállhjód og hljóðasambönd og notað íslenskar áherslur og hrynjandi
- o heilsað og kvatt og látið í ljós þakklæti
- o spurt og beðið um útskýringar
- o gefið upplýsingar um sjálfan sig og fjölskyldu, upprunaland og menningu
- o tjáð líðan og þarfir, reiði og ánægju
- o notað málvenjur og málhegðun í algengum samskiptum við kunnuga og ókunnuga
- o byrjað og lokið samtölum

- lýst atvikum og hugmyndum
- borið sig eftir algengri þjónustu, s.s. í bönkum, á heilsugæslustöð og í almenningsvögnum
- tekið þátt í leik, íþróttum og tómstundastarfi
- prófað, þjálfað og leikið sér með málið með því að herma eftir, með endurtekningu og endursögn
- notað samhengi til að auka skilning
- túlkað atburði og hegðun annarra við ýmsar aðstæður
- notað rétt málsnið, bæði formlegt og óformlegt, talað og ritað
- notað orðatiltæki og íslensk slanguryrði á viðeigandi hátt við ýmsar aðstæður
- notað viðeigandi mál í viðtölum, ræðum og fundarhöldum
- áttað sig á íslenskri kímni og kaldhæðni og hvenær slíkt er viðeigandi
- greint úr ágreiningi eða misskilningi
- áttað sig á hvaða umræðuefni og mál eiga við hverju sinni
- talað íslensku í síma og símsvara
- aflað sér upplýsinga og tekið þátt í íslensku þjóðlífi og menningarlífi sem tvítyngdur einstaklingur
- áttað sig á samhengi menningar og sjálfsmyndar
- tjáð líðan og þarfir og persónulega reynslu í rituðu og töluðu máli, t.d. í dagbók, bréfum og með tölvusamskiptum
- gert sér grein fyrir viðeigandi raddhæð, augntilliti og fjarlægð frá viðmælanda
- styrkt sjálfsmynd sína sem tvítyngdur einstaklingur með innsýn í tvo menningarheima
- aflað sér upplýsinga sem sérstaklega snerta fólk frá mismunandi menningarsvæðum
- aflað sér upplýsinga um menntunarmöguleika
- gert sér grein fyrir tengslum milli menntunar og starfsframa
- notað viðeigandi samskiptareglur á Netinu
- nýtt sér Netið til gagns og ánægju.

Áfangamarkmið 2

Skólamál og námsfærni

Nemandi geti

- notað íslensku til að stunda nám til jafns við jafnaldra í öllu skólastarfi, m.a. að
  - geta skilið tjáskipti í kennslustund, s.s. fyrirmæli og leiðbeiningar kennara og samskipti nemenda og kennara
  - geta tjáð eigin hugmyndir og tekið virkan þátt í skólastarfi

- geta aukið leshraða og lesskilning á námsefni, sögubókum, dagblöðum og texta með kvikmyndum í samræmi við aldur og þroska
- geta aflað sér þekkingar, skoðað og skilið orðaforða og stíl námsgreina og tjáð sig um það bæði á töluðu og rituðu máli
- efla gagnrýna hugsun og eigin námsþroska
- geta nýtt upplýsingatækni sér til framdráttar í námi og einkalífi
- hafa innsýn í möguleika til framhaldsmenntunar hér á landi

Tal, hlustun og skilningur

- farið eftir munnlegum og skriflegum leiðbeiningum
- tekið þátt í hópvinnu eða paravinnu
- komist að samkomulagi um verkaskiptingu í hópvinnu
- byrjað, viðhaldið og lokið samvinnu og samskiptum í lausn verkefna
- skilið og tengt hugmyndir annarra og borið saman við eigin hugmyndir
- borið saman, túlkað og útfært eigin hugmyndir og annarra, munnlega og skriflega
- beðið kennara og félaga, kunnuga og ókunnuga um skýringu og aðstoð á viðeigandi hátt
- undirbúið og flutt munnlega greinargerðir, frásagnir og skýrslur
- notað almennar samskiptareglur við lausn hópverkefna
- notað íslenskt stafróf og mismunandi íslenskan ritstíl

Lestur og ritun

- nýtt sér yfirlitslestur til að auðvelda lesskilning með því að skoða efnisyfirlit, kaflaheiti, undirtitla og inngang
- aðlagð ritstíl að munnlegum flutningi eftir aðstæðum og áheyrendum
- nýtt sér athugasemdir kennara og nemenda í ritun og endurritun
- greint og dregið saman aðalatriði og/eða viðeigandi upplýsingar úr texta
- gert sér grein fyrir að framsetning upplýsinga getur verið menningarbundin
- lýst reynslu og tilfinningum í rituðu máli
- haft stafsetningu og frágang ritaðs máls í samræmi við íslenskar reglur
- rökstutt breytingar og/eða vinnuaðferðir við lausn verkefna
- skilið leiðbeiningar um vinnslu mismunandi ritunarverkefna
- skrifað bréf og nýtt sér tölvusamskipti, bæði formlega og óformlega

Námsgreinar

- tjáð sig í ræðu og riti og skilið orðaforða, hugmyndir, hugtök og textaeinkenni sem tengjast einstökum námsgreinum
- notað og sýnt kunnáttu og leikni í ýmsum námsgreinum
- tengt nýjar upplýsingar fyrri þekkingu

Námstækni og gagnrýnin hugsun

- fært rök fyrir máli sínu, sannfært og metið eigin hugmyndir og athafnir annarra
- greint, skýrt, dregið saman og flokkað upplýsingar
- rannsakað skilgreint efni og dregið ályktanir
- þekkt og notað rannsóknaraðferðir
- rýnt í og áttað sig á menningarbundnum mismun texta og ritstíls
- tekið glósur, gert útdrætti, greint og metið, m.a. innihald bóka, frásagna og kvikmynda
- greint aðalatriði frá aukaatriðum
- tengt verkefni við eigin reynslu og áttað sig á því hvenær hún á við
- áttað sig á námstækni og leyst verkefni á viðeigandi hátt
- nýtt sér upplýsingatækni, bókasöfn, orðabækur og sérfræðinga, efni í gagnaböndum og á Netinu við öflun og miðlun þekkingar
- nýtt sér þekkingu og athafnir annarra og tengt og aðlagð eigin þekkingu og athafnir
- dregið beinar og óbeinar ályktanir af hegðun og orðum annarra og brugðist við á viðeigandi hátt
- notað Netið til að afla sér upplýsinga um mál og menningu heimalandsins og hafa samband við fólk af sama þjóðerni hér á landi og erlendis
- nýtt sér upplýsingar á móturmáli við lausn verkefna á íslensku
- aflað sér upplýsinga um framhaldsnám og atvinnumöguleika, t.d. á Netinu
- sett sér markmið sem miða að farsælum starfsframa
- metið eigin framvindu í námi, kunnáttu, mál og menningarfærni
- valið bestu aðferðina við lausn einstakra verkefna
- skoðað atriði frá ýmsum hliðum til að dýpka skilning.